

DOI No: <http://dx.doi.org/10.29228/Joh.64649>

Makale türü: Araştırma makalesi		Article type: Research article
Geliş tarihi	17.09.2022	Submitted date
Kabul tarihi	25.12.2022	Accepted date
Elektronik yayın tarihi	31.12.2022	Online publishing date

Atf Bilgisi / Reference Information

Derin, K. H., & Şahin, L. (2022). Türk inşaat sektöründe 2011-2020 yılları arasında yaşanan iş kazası istatistiklerinin işyeri, istihdam ve ekonomik büyüme verileri kullanılarak karşılaştırmalı değerlendirilmesi. *Journal of History School*, 61, 3847-3862.

TÜRK İNŞAAT SEKTÖRÜNDE 2011-2020 YILLARI ARASINDA YAŞANAN İŞ KAZASI İSTATİSTİKLERİNİN İŞYERİ, İSTİHDAM VE EKONOMİK BÜYÜME VERİLERİ KULLANILARAK KARŞILAŞTIRMALI DEĞERLENDİRİLMESİ¹

Kamil Hakan DERİN² & Levent ŞAHİN³

Öz

Tüm Dünya'da olduğu gibi Türkiye'de de yaşanan iş kazaları gerek sosyal gerekse ekonomik olarak toplumları olumsuz yönde etkilemektedir. Türkiye'de 2012 yılında yürürlüğe giren 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu mevzuattaki konuyla ilgili önemli bir boşluğu doldurmuş ancak sonraki süreçte ülkedeki iş kazaları sayıları katlanarak artmaya devam etmiştir. Bu durumun temel sebebi ise gerçekte yaşanan iş kazalarının istatistiklere tam olarak yansımaması nedeniyle hayata geçirilen politikaların yetersiz kalmasıdır. Benzer durum kayıt dışı istihdamın en fazla olduğu inşaat sektöründe de görülmektedir. İnşaat sektörü, iş kazalarının ve iş kazası sonucu ölümlerin bilinen genel önlemlerle istenilen seviyede indirilemediği ana iş kollarının başında gelmektedir. Türk inşaat sektöründe yaşanan iş kazalarını ve iş kazaları sonucu ölümleri azaltılabilecek yenilikçi politikaların inşa edilebilmesi için öncelikli olarak sektörde mevcut durumun doğru parametreler kullanılarak analiz edilmesi gerekmektedir. Bu çalışmada inşaat

¹ Bu makale Prof.Dr. Levent ŞAHİN danışmanlığında Kamil Hakan DERİN tarafından İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bilim Dalında yapılan doktora çalışmasından üretilmiştir.

² Dr. Öğr. Üyesi., Adıyaman Üniversitesi Gölbaşı Meslek Yüksekokulu Mülkiyet Koruma ve Güvenlik Programı, hakanderin@adiyaman.edu.tr, Orcid: 0000-0002-6420-1560

³ Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü Çalışma Ekonomisi Ana Bilim Dalı, levent.sahin@istanbul.edu.tr, Orcid: 0000-0003-2648-7825

sektöründe 2011-2020 yılları arasında yaşanan iş kazaları ve iş kazası sonucu ölümler, sektördeki işyeri, istihdam ve ekonomik büyüme verileri kullanılarak analiz edilecek ve değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: İnşaat Sektörü, İstihdam, İş Kazaları, İş Güvenliği

Comparative Evaluation of Occupational Accidental Statistics in the Turkish Construction Sector Between 2011-2020 Using Workplace, Employment and Economic Growth Data

Abstract

Occupational accidents in Turkey, as well as in the whole world, negatively affect societies both socially and economically. The Occupational Health and Safety Law No. 6331, which entered into force in 2012 in Turkey, filled an important gap in the legislation, but the number of work accidents in the country continued to increase exponentially in the following period. The main reason for this situation is the inadequacy of the implemented policies due to the fact that the actual occupational accidents are not fully reflected in the statistics. A similar situation is observed in the construction sector, where unregistered employment is the highest. The construction sector is one of the main lines of business where work accidents and deaths as a result of work accidents cannot be reduced to the desired level with known general measures. In order to build innovative policies that can reduce work accidents and deaths as a result of work accidents in the Turkish construction industry, the current situation in the industry should be analyzed using the right parameters. In this study, occupational accidents and deaths as a result of occupational accidents in the construction sector between 2011-2020 will be analyzed and evaluated using data on workplace, employment and economic growth in the sector.

Keywords: Construction Industry, Employment, Work Accidents, Occupational Safety

GİRİŞ

İnsanlığın varoluşundan beri korunma ve barınma ihtiyacı her dönem en temel ihtiyaçlardan birisi olmuştur. İlk insanlar barınma ihtiyaçlarını dağlarda mağara denilen korunaklı bölgelerde sağlarken, yerleşik yaşamla birlikte toplumların kendilerine barınma ve korunma amaçlı yapılar inşa etmek suretiyle bu ihtiyaçlarını sağladığı görülmektedir (Arslantaş, 2014, s.319). Sanayi devrimiyle birlikte kırsaldan kentlere doğru yaşanan yoğun göç nedeniyle şehirlerde barınma ve alt yapıya olan ihtiyaç artmış, bu ihtiyacın karşılanabilmesi için yeni alanlar şehirlere dâhil edilerek konutlar ve hizmet binaları hızla inşa

edilmeye başlanmıştır. Sonraki süreçte dünya nüfusunun artmasına bağlı olarak kentlerde yoğun yapılaşma hızlanarak devam etmiştir. Literatürde inşaat; yerin coğrafi yapısının değiştirilerek ihtiyaç duyulan taşınmaz yapıların oluşturulması, mevcut yapıların değiştirilmesi, onarılması ve yıkılması için yapılan mühendislik çalışmaları olarak tanımlanmıştır (Akal vd., 1983, s. 9). İnşaat sektörü ise başta konut inşaatı olmak üzere yol, baraj, köprü, havaalanı, hizmet binaları ve yapıları vb. olmak üzere alt yapı inşaatlarının üretim, bakım, onarım ve yıkım süreçlerinde rol alan iş kolu faaliyetlerinin birlikte oluşturduğu sektör olarak belirtilmektedir (Devlet Planlama Teşkilatı, 1982, s.2). İnşaat sektörü diğer iktisadi faaliyetlerden farklı koşullara ihtiyaç duyan ve zorlu çalışma şartlarını bünyesinde barındıran, sabit sermaye yatırımları olarak da ifade edilmektedir (İnşaat Malzemesi Sanayicileri Derneği [İMSAD], 2019, s.22).

YÖNTEM

Araştırmada doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Veri kaynağı olarak kamuya açıklanan istihdam, büyüme, iş kazası, iş kazası sonucu ölüm istatistikleri kullanılmıştır. Çalışma konusu bağlamında ilk olarak Türk inşaat sektörünün büyüme ve GSYİH içerisindeki payı, yıllar itibari ile incelenmiştir. İkinci olarak sektördeki işyeri ve istihdam sayıları alt iş kolları bağlamında incelenerek, sektörün yapısal durumu literatür taraması ile ortaya konulmaya çalışılmıştır. Üçüncü olarak Türkiye ve AB’de 2011-2019 yılları arasında meydana gelen iş kazaları ve iş kazaları sonucu ölüm sayılarına ilişkin SGK ve EUROSTAT verileri karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir. Son olarak Türk inşaat sektöründe yıllar itibari ile yaşanan iş kazaları ve iş kazaları sonucu ölüm sayıları alt iş kolları bakımından birlikte incelenmiştir.

TÜRKİYE’DE İNŞAAT SEKTÖRÜ

20.yy’da, inşaat sektörü ve sektöre bağlı sanayi gerek dünyada gerekse Türkiye’de ekonomik faaliyet grupları içerisinde oldukça önemli bir konuma sahip olmuştur. Türkiye’deki sabit sermaye yatırımlarının yaklaşık %60’nı inşaat yatırımları oluşturmaktadır (İMSAD, 2019, s.37). Sektörlerin ülke ekonomileri içerisindeki durumunu gösteren en temel göstergelerden birisi de Gayri Safi Yurt İçi Hasıla’dan aldıkları paydır. Bu anlamda Türkiye’de yıllar itibari ile inşaat sektörünün cari fiyatlara göre yarattığı değer, bir önceki yıla göre değişim oranları ve GSYİH içerisindeki payını incelemek yerinde olacaktır.

Tablo 1.

İnşaat Sektörünün GSYİH İçerisinde Yıllar İtibari ile Yarattığı Değer, Pay ve Değişim Oranları

Yıllar	Cari Fiyatlara Göre Değer (Bin TL)	Bir Önceki Yıla Göre Değişim Oranı (%)	GSYİH İçerisindeki Payı (%)
2011	100.051.781	41,6	7,1
2012	117.361.414	17,3	7,4
2013	146.189.900	24,6	8,0
2014	165.499.835	13,2	8,1
2015	190.540.272	15,1	8,1
2016	222.713.783	16,9	8,5
2017	266.074.737	19,5	8,5
2018	267.689.589	0,6	7,1
2019	233.279.148	-12,9	5,4
2020	264.934.039	13,6	5,2
2021	367.218.833	38,6	5,1

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu Verilerinden Yararlanılmıştır.

Tablo 1 incelendiğinde inşaat sektörünün cari fiyatlara göre TL bazında 2011-2021 yılları arası süreçte ülke ekonomisi içerisinde yarattığı değer yıllık ortalama %18 civarında artış sergilediği görülmektedir. Bununla birlikte süreç içerisinde sektörün GSYİH içerisindeki payı 2017 yılına kadar sürekli artış göstermiş ancak sonraki süreçte önemli düşüşler yaşanmıştır. Süreç içerisinde inşaat sektörünün GSYİH içerisindeki ortalama payının %7,13 olduğu görülmektedir. Ancak 2018 yılında Türkiye’de yaşanan kur şoku ve ardından 2020 yılı itibari ile başlayan ve yaklaşık iki yıl süren Covid-19 pandemisi nedeniyle tüm dünyada yaşanan ekonomik daralma ve sonrasında maliyetlerde oluşan ciddi artışlar inşaat sektörünü derinden etkilemiştir. Tablo 1’de verilen değerler Amerikan doları (\$) bazında irdelendiğinde sektörün, 2011-2018 yılları arasında yarattığı yıllık ortalama değer artışının yaklaşık %7 olarak gerçekleştiği görülmektedir. Ancak 2018-2021 yılları arasında süreç içerisinde bahse konu sebeplerle yaşanan ekonomik daralma neticesinde geçmiş yıllarda yaşanan büyüme yerini küçülmeye bırakmıştır. Sektörün 2021 yılı sonu itibari ile GSYİH içerisinde yaratmış olduğu değer yaklaşık 28 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir. Bu değer 2008 yılında yaşanan ve tüm dünyayı etkisine alan Mortgage krizi sürecinde gerçekleşen 44 milyar \$’lık değer bile gerisinde kalmıştır.

İşyeri Sayıları

Türkiye'deki toplam işyeri sayısının yaklaşık %9'u inşaat sektöründe bulunmaktadır. 2020 yılında işyeri sayısının yaklaşık 179 bin olduğu inşaat sektöründe faaliyet gösteren işyerlerinin yaklaşık %98'i özel sektör eliyle işletilmektedir. Yıllar itibari ile inşaat sektöründeki işyeri sayısı, bir önceki yıla göre artış oranları ve Türkiye'deki toplam işyeri sayısı içerisinde almış olduğu pay Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2.

Yıllar İtibari ile İnşaat Sektöründe Faaliyet Gösteren İşyeri Sayıları, Artış Oranları ve Toplam İşyeri Sayıları İçerisindeki Payı

Yıllar	İşyeri Sayıları	Bir Önceki Yıla Göre Artış Miktarı (%)	Toplam İşyeri Sayıları İçerisindeki Payı (%)
2011	177.878	6,38	12,38
2012	185.993	4,56	12,09
2013	181.915	-2,20	11,29
2014	186.301	2,41	11,08
2015	198.831	6,72	11,42
2016	195.990	-1,43	11,20
2017	214.144	9,31	11,42
2018	185.648	-13,31	9,87
2019	155.937	-16,01	8,47
2020	179.183	14,90	9,13

Kaynak: Sosyal Güvenlik Kurumu İstatistik Yıllıklarından Yararlanılmıştır.

Tablo 2 değerlendirildiğinde İnşaat Sektöründe faaliyet gösteren işyeri sayısı 2011-2017 yılları arasında yıllık ortalama %2,68 oranında artış göstermiştir. 2018-2020 yılları arasına bakıldığında ise gerek döviz kurlarındaki aşırı yükseliş gerekse dünya ve ülke ekonomisindeki belirsizlikler, sektördeki iş yerleri sayılarının önceki yıllara göre azalmasında etkili olmuştur. Ayrıca inşaat maliyetlerinin 2018 yılı itibari ile yükselmesi ve Covid-19 pandemisi nedeniyle birçok inşaat şirketinin yaşanan bu süreçte yeni projelere başlamadıkları iş yerleri sayılarındaki düşüşten anlaşılmaktadır.

İstihdam

İnşaat sektörü gerek kendine özgü çalışma koşulları gerekse istihdam yapısı bakımından diğer sektörlerden oldukça farklıdır. Bu farklılığın temelinde her bir projenin farklı çalışma koşullarına sahip olması ve sektördeki işyerlerinin yaklaşık %56'sının süreli işler nedeniyle geçici işyerlerinden oluşması

yatmaktadır (SGK, 2020). Bu nedenle sektördeki çalışanların yaklaşık %75'i çalıştıkları işyerlerini kısa aralıklarla sürekli olarak değiştirmek durumundadır. Bir diğer farklılıkta sektörde kayıt dışı istihdamın oldukça yüksek oluşudur. Yapılan araştırmalara göre sektördeki istihdamın yaklaşık %40'ı kayıt dışıdır (Gürsel ve Durmaz, 2014, s.5). Sektörde çalışan işçilerin çalışma sürelerine bakıldığında, inşaat sektöründe çalışanların diğer sektörlerde çalışan işçilere göre çalışma saatleri düzensiz ve bir hayli uzundur (Baradan, 2006, s.88). Bu durum iş sağlığı ve güvenliği bakımından diğer sektörlerden farklı olarak birtakım riskleri ve tehlikeleri de ortaya çıkarmaktadır. İnşaat sektörü, 1 milyon 587 bini aşan çalışan sayısı ile istihdamda öncü sektörlerin başında gelmektedir (Sosyal Güvenlik Kurumu [SGK], 2020). 2020 yılı verilerine göre 4/1-a kapsamındaki toplam zorunlu aktif sigortalı sayısı içerisinde yaklaşık %10'luk pay alan inşaat sektörü literatür tarandığında istihdam deposu olarak belirtilmekte ve sünger sektör olarak nitelendirilmektedir (Eşkinat ve Tepecik, 2012, s.33).

Türkiye'deki sektörlere ait iş gücü istatistikleri, AB uyum yasaları çerçevesinde ekonomik faaliyet sınıflamasına ayrılarak derlenmiştir (SGK, 2020). İnşaat sektöründe sınıflandırmanın; bina inşaatı, bina dışı yapıların inşaatı ve özel inşaat faaliyetleri şeklinde üçe ayrılarak yapıldığı görülmektedir. Bu kısımda inşaat sektörüne ait istihdam verilerini yukarıda belirtilen ekonomik faaliyet sınıflaması baz alınarak incelenecektir.

Bina İnşaatı İş Kolu

Bina inşaatı iş kolu; ikamet amaçlı olan veya olmayan binaların inşaatı ve inşaat projelerinin geliştirilmesi alt iş kollarını kapsamaktadır. Bina inşaatı iş kolunda yıllar itibari ile istihdam edilen 4/1-a kapsamındaki zorunlu aktif sigortalı sayıları, önceki yıllara göre artış oranları ve 4/1-a kapsamındaki toplam zorunlu aktif sigortalılar içerisindeki payı Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3 incelendiğinde, bina inşaatı işlerinde çalışan sayılarının 2017 yılına kadar her yıl yaklaşık %10 civarında arttığı, 2018 yılından itibaren ise ekonomik daralmaya paralel olarak düşüş sergilediği görülmektedir. Bina inşaatı iş kolunda çalışan aktif sigortalı sayılarının, Türkiye'deki toplam aktif sigortalı sayısı içerisindeki payı ise 2017 yılına kadar artmış sonraki süreçte ise dramatik bir biçimde düşmüştür. 2015 yılında bu iş kolunda çalışan sayısı yaklaşık 1 milyon 267 bin olarak kayıtlara geçerken, aynı yıl bina inşaatı iş kolunda istihdam edilen aktif sigortalı sayısı 4/1-a kapsamındaki toplam zorunlu aktif sigortalı sayısı içerisinde %9,23 pay alarak süreç içerisindeki en yüksek seviyeye ulaşmıştır.

Tablo 3.

Bina İnşaatı İş Kolunda Yıllar İtibari ile Zorunlu Sigortalı Sayıları Artış Oranları ve Toplam Aktif Sigortalılar İçerisindeki Payı

Yıllar	Daimî (Kişi)	Geçici (Kişi)	Toplam (Kişi)	Önceki Yıla Göre Artış (%)	(TZAS) ⁴ İçerisindeki Pay (%)
2011	45.987	889.376	922.938	14,54	7,99
2012	47.486	978.947	1.014.652	9,93	8,09
2013	50.794	1.001.923	1.052.717	3,75	8,01
2014	55.337	1.132.944	1.188.281	12,87	8,97
2015	61.451	1.205.377	1.266.828	6,61	9,23
2016	64.779	1.129.653	1.194.432	-5,72	8,90
2017	73.157	1.258.566	1.331.723	11,49	9,19
2018	77.173	896.857	974.030	-26,86	6,72
2019	85.657	642.304	727.961	-25,27	5,11
2020	101.491	884.491	986.439	35,50	6,48

Kaynak: Sosyal Güvenlik Kurumu İstatistik Yıllıklarından Yararlanılmıştır.

2018 yılından itibaren sektörde yaşanan daralma, bina inşaatı iş kolundaki istihdam edilen sigortalı sayısını da negatif etkilemiş, aktif sigortalı sayısında önemli düşüşler yaşanmıştır. 2019 yılında bina inşaatı iş kolunda istihdam edilen aktif sigortalı sayısı 727 bin 961'e düşerken, toplam aktif sigortalılar içerisinden aldığı pay %5,11'e kadar gerilemiştir. 2020 yılında ise iş kolundaki istihdamın bir miktar toparlandığı görülmektedir. Tablo 3'te dikkat çekici ikinci bir husus bina inşaatı iş kollarındaki işlerin, başlangıç ve bitiş sürelerinin belirli olması nedeniyle SGK mahiyet kodu tanımlamasına göre geçici iş yeri sınıfında değerlendirilmesidir (Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği, m.28/1-a). Dolayısıyla bu iş kolunda çalışan sigortalıların yaklaşık %90'dan fazlası geçici işçi olarak sınıflandırılmaktadır. Türkiye'de mahiyet koduna göre geçici işyerlerinin yaklaşık %49'u bina inşaatı iş kolunda faaliyet gösterirken, geçici istihdam edilen aktif sigortalıların %43'ten fazlası bu iş kolunda istihdam edilmektedir.

Bina Dışı Yapıların İnşaatı İş Kolu

Bina dışı yapıların inşaatı iş kolu; kara ve demir yollarının inşaatı, hizmet projelerinin inşaatı ve bina dışı diğer yapılara ait projelerin inşaatı alt iş kollarına

⁴ TZAS: Toplam Zorunlu Aktif Sigortalılar

ayrılmıştır (SGK, 2020). Bina dışı yapıların inşaatı iş kolundaki projelerin çok büyük bir kısmını kamu ve özel sektör yatırım projeleri oluşturmaktadır. 2019 yılında Türkiye’de kamu eliyle yapımı devam eden proje sayısı 249 olarak kayıtlara geçerken bu projelerin toplam yatırım harcamaları 132,70 milyar TL’ye ulaşmıştır (İnşaat Malzemecileri Derneği Yapı Sektör Raporu [IMSAD], 2019, s.58). Bina dışı yapıların inşaatı iş kolunda yıllar itibari ile istihdam edilen aktif sigortalı sayıları, önceki yıla göre artış oranları ve toplam zorunlu aktif sigortalılar içerisindeki payı Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4.

Bina Dışı Yapıların İnşaatı İş Kolunda Yıllar İtibari ile Zorunlu Sigortalı Sayıları, Artış Oranları ve Toplam Aktif Sigortalılar İçerisindeki Payı

Yıllar	Daimi (Kişi)	Geçici (Kişi)	Toplam (Kişi)	Önceki Yıla Göre Artış (%)	(TZAS) İçerisindeki Payı (%)
2011	88.685	202.100	290.785	2,00	2,51
2012	84.079	230.826	314.905	8,29	2,51
2013	74.561	259.611	334.172	6,11	2,54
2014	97.553	241.073	338.606	1,32	2,55
2015	98.460	266.132	364.592	7,67	2,65
2016	90.117	278.806	368.923	1,18	2,75
2017	88.138	329.067	417.205	13,08	2,88
2018	109.225	226.460	335.685	-19,54	2,35
2019	104.873	188.439	293.312	-12,63	2,04
2020	106430	205.880	312.310	5,44	2,05

Kaynak: Sosyal Güvenlik Kurumu İstatistik Yıllıklarından Yararlanılmıştır.

Bina dışı yapıların inşaatı iş kolunda, yıllar itibari ile aktif sigortalı sayılarının 2011-2017 yıllarını kapsayan süreçte yıllık ortalama %5,66 oranında arttığı görülmektedir. Bu iş kolunda gerçekleşen istihdamın 4/1-a kapsamındaki toplam zorunlu aktif sigortalılar içerisindeki payının 2015 yılından başlayarak 2018 yılına kadar yukarı yönlü ciddi bir ivme yakaladığı anlaşılmaktadır. Bu süreç içerisinde istihdamdaki yükselişin önemli bir kısmının 2015-2018 yılları arasında yapımı yaklaşık 4 yıl devam eden İstanbul Yeni Havalimanı inşasından kaynaklandığını belirtmek yerinde olacaktır. Zira Dünyanın en büyük havalimanlarından biri olarak kayıtlara geçen İstanbul Havalimanı inşa sürecinde sahada çalışan eleman sayısının 30 bini aştığı bilinmektedir. Bina inşaatı iş kolunda 2017 yılı sonrasında yaşanan istihdamdaki daralma bu iş kolunda da yaşanmış 2018 ve 2019 yıllarında istihdam edilen aktif sigortalı sayılarında ciddi düşüşler gerçekleşmiştir. 2019 yılında bu iş kolundaki aktif sigortalı sayısının

toplam sigortalılar içerisinde almış olduğu pay seri içerisindeki en düşük seviye olan %2,04'e gerilemiştir.

Özel İnşaat Faaliyetleri İş Kolu

Özel inşaat faaliyetleri iş kolu; yıkım ve şantiyelerin hazırlanması işleri, elektrik-sıhhi tesisat ve diğer inşaat tesisatı faaliyetlerini, binaların tamamlanması ve bitirilmesi faaliyetlerini ve diğer özel inşaat faaliyetlerini kapsamaktadır (SGK, 2020).

Özel inşaat faaliyetleri iş kolunda yıllar itibari ile istihdam edilen aktif sigortalı sayıları, artış oranları ve toplam aktif sigortalılar içerisinde almış olduğu pay Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5.

Özel İnşaat Faaliyetleri İş Kolunda Yıllar İtibari ile İstihdam Sayıları, Artış Oranları ve Toplam Aktif Sigortalılar İçerisindeki Payı

Yıllar	Daimî (Kişi)	Geçici (Kişi)	Toplam (Kişi)	Önceki Yıla Göre Artış (%)	(TZAS) İçerisindeki Payı (%)
2011	231.651	173.052	404.703	16,87	3,50
2012	250.275	197.874	448.149	10,73	3,57
2013	260.581	202.472	463.053	3,32	3,52
2014	233.683	115.339	349.042	-24,63	2,63
2015	239.900	109.310	349.210	0,48	2,54
2016	232.036	91.708	323.744	-7,30	2,41
2017	248.163	86.347	334.510	3,32	2,31
2018	242.714	48.755	291.469	-16,87	2,04
2019	231.341	42.174	273.515	-6,16	1,91
2020	245.380	43.537	288.917	5,63	1,90

Kaynak: Sosyal Güvenlik Kurumu İstatistik Yıllıklarından Yararlanılmıştır.

Özel inşaat faaliyetleri iş kolunda istihdam edilen aktif sigortalı sayılarının 2011-2020 yılları arasında hemen her yıl azaldığı, gerçekleşen düşüşün daha çok geçici sigortalı sayılarında yaşandığı görülmektedir. Bu iş kolunda yürütülen işler bina ve bina dışı yapılarının inşaatı işlerini tamamlayıcı niteliktedir. İnşaat şirketlerinin özel inşaat faaliyetleri iş kolunda uzmanlaşması, bu iş kolunda istihdam edilen daimî sigortalı sayısının, bina inşaatı ve bina dışı yapıların inşaatı iş kollarına göre farklılık göstererek yüksek olmasını sağlamıştır.

İNŞAAT SEKTÖRÜNDE İŞ KAZALARI VERİLERİNİN ANALİZİ

İnşaat sektörü iş kazalarının sıklıkla yaşandığı en tehlikeli iş kollarının başında gelmektedir. Dünyada iş kazaları ve iş kazası sonucu ölümlerin oldukça önemli bir kısmı inşaat sektöründe yaşanmaktadır. Çin Halk Cumhuriyeti inşaat sektöründe her yıl binlerce çalışanın iş kazaları sonucu hayatını kaybettiği tahmin edilmektedir (Fang vd., 2004, s.425). ABD ulusal konseyi verilerine göre iş kazaları nedeniyle yaralanma sonucu sürekli sakatlıkların %9'u, iş kazaları sonucu ölümlerin ise %20'si inşaat sektöründe meydana gelmektedir (Abdelhamid ve Everett, 2000, s.52). Güney Kore'de yaşanan iş kazalarının önemli bir bölümü de inşaat sektöründe yaşanmaktadır (Yoon vd., 2013, s.202). Yeni Zelanda ve Avustralya'da 2002-2011 yılları arasında yaşanan iş kazalarının yaklaşık %7'si inşaat sektöründe meydana gelmiştir (Dumrak vd., 2013, s.35). AB'de ise iş kazalarının yaklaşık %11'i, iş kazası sonucu ölümlerin ise %20,6'sı inşaat sektöründe meydana gelmektedir (EUROSTAT, 2019). Görüleceği üzere, özellikle gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde yaşanan iş kazalarının önemli bir kesiminin, inşaat sektöründe meydana geldiği görülmektedir.

Dünyada olduğu gibi Türkiye'de de en fazla iş kazası ve iş kazası sonucu ölümler inşaat sektöründe yaşanmaktadır. 2020 yılı verilerine göre Türkiye'de yaşanan iş kazalarının yaklaşık %12'si, iş kazası sonucu ölümlerin ise %28'i inşaat sektöründe meydana gelmiştir (SGK, 2020). Bu kısımda ilk olarak sektörde meydana gelen iş kazaları, AB (27) ile karşılaştırmalı olarak incelenecektir. Yıllar itibari ile Türkiye ve AB'de yaşanan iş kazaları ve iş kazaları sonucu ölüm sayıları Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6 incelendiğinde Türkiye'de yıllar itibari ile gerçekleşen iş kazası sayılarının inşaat sektöründe sürekli olarak arttığı görülmektedir. İnşaat sektöründe yaşanan iş kazaları 2011-2019 yılları arasında yıllık ortalama %41,1 artış göstermiştir. AB inşaat sektöründe ise yaşanan iş kazalarının aynı süreçte yıllık ortalama %18,25 oranında azaldığı görülmektedir. 2018 yılı baz alındığında AB inşaat sektöründe yüz bin çalışan başına iş kazası oranı 2369,55 olarak gerçekleşirken Türkiye'de bu oran 4818,74 olarak gerçekleşmiştir. Aynı yıl yüz bin çalışan başına ölüm oranlarına bakıldığında ise Türkiye'de bu oran 36,9 olarak gerçekleşirken, AB'de 4,41 olarak gerçekleşmiştir. Türkiye'de inşaat sektöründe yaşanan iş kazalarının AB'den yaklaşık iki kat, iş kazası sonucu gerçekleşen ölümlerin ise AB'den yaklaşık on katı fazla olduğu görülmektedir. İnşaat sektöründe yaşanan iş kazalarının daha iyi analiz edilebilmesi için sektörün; bina inşaatı, bina dışı yapıların inşaatı ve özel inşaat faaliyetleri iş

Türk İnşaat Sektöründe İş Kazası İstatistiklerinin Karşılaştırılmalı Değerlendirilmesi

kollarının birlikte değerlendirilmesi yerinde olacaktır. İnşaat sektörü alt iş kollarında yıllar itibari ile gerçekleşen iş kazası sayıları Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 6.

2010-2019 Yılları Arası Türkiye ve AB (27)’de İnşaat Sektörü İş Kazası ve İş Kazası Sonucu Ölüm Sayıları

Yıllar	TÜRKİYE				AB (27)			
	Kaza	Artış Oranı %	Ölüm	Artış Oranı %	Kaza	Artış Oranı %	Ölüm	Artış Oranı %
2011	7.749	20,38	570	20,00	454.799	?	905	?
2012	9.209	18,84	256	-55,08	395.661	-14,31	826	-8,63
2013	26.863	291,70	521	203,51	353.950	-10,55	733	-11,26
2014	29.699	10,55	501	-3,83	351.663	-0,64	740	0,95
2015	33.361	12,33	473	-5,58	347.293	-1,24	767	3,64
2016	44.552	33,54	496	4,86	347.467	0,005	672	-12,39
2017	62.802	40,96	587	18,34	353.575	1,75	679	0,10
2018	77.157	22,85	591	0,68	362.630	1,02	682	0,04
2019	47.701	-38,17	368	-37,73	371.800	1,03	755	10,70

Kaynak: Eurostat ve Sosyal Güvenlik Kurumu Yıllıklarından ve EUROSTAT verilerinden Yararlanılmıştır.

Tablo 7 incelendiğinde bina inşaatı, bina dışı yapıların inşaatı ve özel inşaat faaliyetlerinde yaşanan iş kazaları sayılarının 2019 yılına kadar sürekli artış gösterdiği görülmektedir. 2011-2020 yılları arasındaki süreçte iş kazaları sayılarındaki artış oranı yıllık ortalama; bina inşaatı iş kolunda yaklaşık %40, bina dışı yapıların inşaatı iş kolunda %45 ve özel inşaat faaliyetlerinde ise %20 oranında artış sergilemiştir. İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu’nun yürürlüğe girmesi sonrası en dikkat çekici artış 2017 yılında bina inşaatı iş kolu ve bina dışı yapıların inşaatı iş kolunda yaşanmıştır. Aynı yıl bina inşaatı iş kolunda çalışan sayısı seri içerisinde en yüksek seviyeye ulaşarak 1 milyon 331 bini aşmıştır. Bina dışı yapıların inşaatı iş kolunda ise özellikle kamu özel sektör iş birliği ile büyük ölçekli yatırımların hız kazanması bu iş kolundaki istihdam sayısının 417 bin kişiye ulaşmasını sağlamıştır. İş kollarında çalışan sayılarında gerçekleşen artışın iş kazası sayılarındaki artışı açıklaması mümkündür. Sigortalı sayılarındaki artış ve azalışların iş kazaları sayılarındaki değişimleri etkilediğine diğer bir örnek ise 2019 yılında gözlenmiştir. Zira aynı yıl bina inşaatı iş kolundaki sigortalı sayısı 727 bin civarına düşerek bir önceki yıla göre %25,27 oranında azalış sergilemiş ve aynı yıl iş kazası sayısı ise bir önceki yıla göre yaklaşık %38 azalmıştır. Benzer

durum 2020 yılında tüm dünyayı etkisine alan Covid-19 pandemi sürecinde de yaşanmıştır.

Tablo 7

Türkiye’de 2011-2020 Yılları Arası Bina İnşaatı, Bina Dışı Yapıların İnşaatı ve Özel İnşaat Faaliyetlerinde Gerçekleşen İş Kazası Sayıları ve Artış Oranları

Yıllar	Bina İnşaatı		Bina Dışı Yapıların İnşaatı		Özel İnşaat Faaliyetleri	
	Kaza	Artış Oranı (%)	Kaza	Artış Oranı (%)	Kaza	Artış Oranı (%)
2011	3.836	25,52	1.718	8,52	2.195	22,08
2012	4.511	17,59	1.948	13,38	2.750	25,28
2013	14.252	315,93	5.908	303,28	6.703	143,37
2014	13.508	-5,33	7.675	29,90	8.516	27,04
2015	15.065	11,52	7.903	2,97	10.393	22,04
2016	20.159	33,81	9.516	20,40	14.877	43,14
2017	34.952	73,38	20.873	119,34	6.977	-53,11
2018	41.759	19,47	27.639	32,41	7.759	11,20
2019	25.551	-38,89	15.927	-42,38	6.223	-19,80
2020	23.949	-6,63	14.225	-10,70	6.130	-1,15

Kaynak: Sosyal Güvenlik Kurumu İstatistiklerinden Yararlanılmıştır.

Sektördeki yaşanan iş kazaları sonucu gerçekleşen ölüm sayılarını da iş kazası sayılarında olduğu gibi alt iş kolları bakımından birlikte incelenmesi yerinde olacaktır. Yıllar itibari ile alt iş kollarında yaşanan ölüm sayıları ve artış oranları Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8’de görüleceği üzere 2011-2020 yılları arasında alt iş kollarının tamamında gerçekleşen iş kazası sonucu ölüm sayılarının bazı seneler hariç hemen her yıl benzer olduğu görülmektedir. İş kazaları sayılarında İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu’nun yürürlüğe girmesinden sonra yaşanan dramatik artış, iş kazaları sonucu gerçekleşen ölüm sayılarında gözlenmemektedir. Bu durumun temel sebebinin kanunun yürürlüğe girmesinden önceki süreçte gerçekte yaşanan iş kazalarının istatistiklere yansımaya oranının son derece düşük olmasından kaynaklandığının belirtilmesi mümkündür.

TARTIŞMA SONUÇ ÖNERİLER

İş kazaları bakımından en tehlikeli iş kollarının başında gelen inşaat sektöründe 2011-2020 yıllarını kapsayan son on yıllık süreçte 345 binden fazla iş kazası meydana gelirken yaklaşık 5 binden fazla çalışan bu kazalar sonucu

Türk İnşaat Sektöründe İş Kazası İstatistiklerinin Karşılaştırılmalı Değerlendirilmesi

hayatını kaybetmiştir. Aynı zamanda bir milyonun üzerinde çalışanı bulunan sektörde yaşanan kazalar neticesinde sektörde birçok işçi ya sürekli ya da geçici sakatlık yaşamıştır. İş kazaları sonucu ölümler ve yaşanan sakatlıklar nedeniyle sadece çalışanlar değil öncelikli olarak çalışanların aileleri sonrasında ise toplum maddi ve manevi olarak olumsuz yönde etkilenmektedir.

Tablo 8

Türkiye’de 2011-2020 Yılları Arası Bina İnşaatı, Bina Dışı Yapıların İnşaatı ve Özel İnşaat Faaliyetlerinde Gerçekleşen İş Kazası Sonucu Ölüm Sayıları ve Artış Oranları

Yıllar	Bina İnşaatı		Bina Dışı Yapıların İnşaatı		Özel İnşaat Faaliyetleri	
	Ölüm	Artış Oranı (%)	Ölüm	Artış Oranı (%)	Ölüm	Artış Oranı (%)
2011	304	15,15	118	10,28	148	42,30
2012	127	-58,33	66	-44,07	63	-57,44
2013	296	233,07	121	83,33	104	65,07
2014	260	-12,17	143	18,18	98	-5,77
2015	239	-8,08	124	-13,29	110	12,24
2016	239	0	130	4,83	127	15,45
2017	340	42,25	158	21,53	89	-29,93
2018	360	5,88	162	2,53	69	-22,48
2019	207	-42,5	105	-35,19	56	-18,85
2020	199	-3,87	98	-6,67	50	-10,72

Kaynak: Sosyal Güvenlik Kurumu İstatistik Yıllıklarından Yararlanılmıştır.

Özellikle gelişmekte olan ülkelerde olduğu gibi Türkiye’de de yaşanan iş kazalarını önlemeye yönelik politikaların tüm sektörleri kapsayacak şekilde uygulanması, kendine has çalışma koşulları, ilişkileri bulunan ve diğer sektörlerden farklı birtakım tehlikeleri bünyesinde barındıran inşaat sektöründe yaşanan kazaları önlemede başarılı olamadığı görülmektedir. Bu anlamda Türk inşaat sektöründe gelecekte yaşanması muhtemel kazaların ve kaza sonucu ölümlerin en aza indirilebilmesi için sektöre özgü yenilikçi politikaların geliştirilmesi ve uygulanması yerinde olacaktır. Zira madencilik sektöründe 2015 yılında yürürlüğe konulan Maden Çalışanları Zorunlu Ferdi Kaza Sigortasının uygulanması sonrasında sektördeki iş kazaları azalmıştır. Benzer bir uygulamanın inşaat sektöründe hayata geçirilmesi durumunda yaşanan iş kazaları önlenebileceği gibi iş kazalarının olumsuz sonuçları da çalışanlar, işverenler ve toplum açısından en aza indirilebilecektir.

KAYNAKÇA / REFERENCES

- Abdelhamid, T. S. & Everett, J. G. (2000). Identifying root causes of construction accidents. *Journal of Construction Engineering and Management*, 126(1), 52-60.
- Akal, Z., Eke, N., & Aksoy, S. (1983). *Türk İnşaat ve Konut Sektörünün Güncel Sorunları*. Milli Produktivite Merkezi
- Arslantaş, Y. (2014). Paleolitik ve Mezolitik (Epi-Paleolitik) Çağ'da Barınma. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(2), 319-343.
- Avrupa Birliği İstatistik Ofisi (EUROSTAT-2019). *İş Kazası İstatistikleri*. <https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>, Erişim Tarihi: 21.07.2022
- Baradan, S. (2006). Türkiye inşaat sektöründe iş güvenliğinin yeri ve gelişmiş ülkelerle kıyaslanması. *Dokuz Eylül Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Fen ve Mühendislik Dergisi*, 8(1), 87-100.
- Dumrak, J., Mostafa, S., Kamardeen, I., & Rameezdeen, R. (2013). Factors associated with the severity of construction accidents. The case of South Australia. *Construction Economics and Building*, 13(4), 32-49.
- Eşkinat, R., & Tepecik, F. (2012). İnşaat sektörüne küresel bir bakış. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(1), 25-41.
- Fang, D.P., Huang X, Y., & Hinze, J. (2004). Benchmarking studies on construction safety management in China. *Journal of Construction Engineering and Management*, 130(3), 424-432.
- Gürsel, S., Durmaz, M. (2014). Ekonomik konjonktür ve kayıt dışı istihdamın gelişimi. *Bahçeşehir Üniversitesi Ekonomik ve Toplumsal Araştırmalar Merkezi Araştırma Notu*, 14(173), 1-5.
- İnşaat Malzemesi Sanayicileri Derneği (2019). *Yapı Sektörü Raporu*, https://www.imsad.org/Uploads/Files/Turkiye_IMSAD_Yapi_Sektoru_Raporu_2019.pdf, Erişim Tarihi:17.12.2020.
- Sosyal Güvenlik Kurumu (2020). *İstatistik Yıllıkları*. http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/kurumsal/istatistik/sgk_istatistik_yilliklari, Erişim tarihi: 30.04.2022

Yoon S. J., Lin H. K., Chen, G., Yi, S., Choi, J., & Rui, Z. (2013). Effect of occupational health and safety management system on work-related accident rate and differences of occupational health and safety management system awareness between managers in South Korea's construction industry. *Safety and Health at Work*, 4(4), 201-209.

Resmi Gazete, 12 Mayıs 2010, Sayı:27579 Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği.

EXTENDED ABSTRACT

The aim of this study: It is to shed light on the work to be done to create occupational health and safety policies and mechanisms that will be prepared with a new perspective that the industry needs by evaluating the number of work accidents and deaths as a result of work accidents in the construction industry in Turkey in the context of workplace, employment and growth data. The document analysis method was chosen for the research, and in this context, the basic data were obtained from the records of the Turkish Social Security Institution and the European Statistical Office.

Occupational accidents and deaths due to occupational accidents are one of the most important problems of societies. While hundreds of thousands of people are exposed to occupational accidents in the world every year, thousands of people lose their lives as a result of these accidents. Although the researches show that a significant part of work accidents can be prevented with simple measures to be taken in line with the general legislation regulations, it is understood from the statistics that these measures taken in some very dangerous business lines, especially the construction sector, whose internal dynamics are different from many sectors, are not effective at the desired level. In this context, as in the rest of the world, the construction industry is the sector in which the most deaths as a result of work accidents and work accidents are experienced in Turkey. Compared with EU countries, Turkey ranks first in terms of work accidents in the construction sector and the number of deaths as a result of work accidents. However, the rate of work accidents per hundred thousand employees in the Turkish construction sector is approximately two times higher than the total of the EU member countries, and when the death rates per hundred thousand employees are compared, it is calculated that it is approximately 10 times higher. While there are approximately 15 million employees in the construction sector in the EU, this number is approximately 1.6 million in Turkey. In the light of these data, when the data on work accidents are considered, it is clear how dire the

picture is in Turkey. In the study, the structural characteristics of the Turkish construction sector were discussed in the context of employment, workplace and growth data, and the number of work accidents and deaths as a result of work accidents were evaluated in detail. In addition, the share of the construction sector in Turkey's GDP has been examined over the years and the growth trend has been revealed and the change in the number of workplaces and employment in the sector over the years has been examined. In addition, the number of work accidents and deaths as a result of work accidents in the sub-business lines that make up the construction sector were evaluated comparatively by using employment data. It has been determined that the number of occupational accidents in the construction sector and the number of deaths as a result of occupational accidents increase or decrease depending on the increase or decrease in the number of employment. Due to the nature of the construction sector, the large number of temporary workplaces and accordingly the fact that a significant part of the employees are temporary workers have caused some different risks in terms of occupational accidents, thus reducing the effect of the traditional occupational health and safety understanding on the prevention of occupational accidents in this sector.

The construction sector is one of the sectors where work accidents and deaths as a result of work accidents cannot be reduced to the desired levels with known precautions. Tens of thousands of qualified work force are lost as a result of temporary or permanent injuries and deaths that occur as a result of work accidents that occur almost every year in the construction sector. In addition, due to the loss of working days and treatment costs as a result of accidents, it brings an additional burden of billions of dollars to the national economies. In this sense, it is important that the occupational health and safety policies to be developed for the construction sector are designed by considering the structural characteristics of the sector. However, even if the right policies are created and implemented, it is very difficult to achieve the desired result as a result of the problems in practice. For this reason, it is necessary to quantitatively improve the systems that will monitor the implementation of sector-specific regulations and to implement alternative control mechanisms.